

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО - ДИМЧО ДИМОВ срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 57123/08)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

16 декември 2014 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

16/03/2015

Това решение ще стане окончателно при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Димчо Димов срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав:
Инета Зимеле (Ineta Ziemele), *председател*,
Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä)
Георге Николау (George Nicolaou)
Леди Бианку (Ledi Bianku)
Здравка Калайджиева (Zdravka Kalaydjieva)
Пол Махоуни (Paul Mahoney)
Кшищоф Войтичек (Krzysztof Wojtyczek),
Фарис Вехабович (Faris Vehabović), *съдии*,
и Франсоаз Еленс-Пасос (Françoise Elens-Passos), *секретар на отделението*,
След закрито заседание, проведено на 25 ноември 2014 г.,
Постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 57123/08) срещу Република България, чийто гражданин, г-н Димчо Йорданов Димов („жалбоподателят“), сезира Съда на 6 ноември 2008 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н К. Кънев, от неправителствената организация „Български хелзинкски комитет“ със седалище в гр. София. Българското правителство („Правителството“) се представлява от правителствения агент г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че е пострадал от отношение, несъвместимо с разпоредбите на чл. 3 от Конвенцията, че държавата не е спазила задължението си да проведе ефективно разследване относно направени от него твърдения и че кореспонденцията, която е водил от затвора е била контролирана и задържана.

4. На 13 януари 2012 г., жалбата е съобщена на Правителството.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателят е роден през 1968 г. От 23 май 2003 г., той е задържан в затвора в гр. Варна, където изтърпява наказание лишаване от свобода за осемнадесет години. Той прекарва периода от октомври 2008 г. до юни 2009 г. в затвора в гр. Враца.

A. Медицинска история на жалбоподателя

6. През 1989 г. жалбоподателят претърпява фрактура на дясната китка. Вследствие на този инцидент, той е подложен на хирургически операции и способността му да движи дясната си ръка е силно ограничена. През май 2008 г., отново претърпява хирургическа операция на дясната си ръка поради усложнение.

7. От друга страна, жалбоподателят страда от дископатия, гастрит, дуоденит, дискова херния, има болки в кръста и често губи съзнание.

8. От информацията, предоставена от Правителството става ясно, че жалбоподателят прави редица опити за самонараняване по време на своя престой в затвора: на 28 юни 2005 г. той удря главата си в железните решетки на килията; на 8 юли 2005 г. заплашва да се самоубие; на 4 март 2006 г. отново удря главата си в решетките на килията и заплашва да се самонарани; на 9 март 2006 г. заявява, че е готов да се самонарани; на 29 юни 2006 г., в сградата на Районен съд - Варна, удря множество пъти главата си в стената и железните решетки на килията, в която е задържан. Заради своето поведение, жалбоподателят е имал множество срещи със съдебен психолог.

9. На 20 февруари 2007 г. , жалбоподателят е хоспитализиран в Психиатричното отделение на болницата на затвора в гр. Ловеч. Според заключенията на лекуващия му лекар, неговото психическо състояние се характеризира с поведенческо разстройство под формата на агресивни реакции и склонност към самонараняване. Той получава подходящо медикаментозно лечение, състоянието му се подобрява и той се връща в затвора в гр. Варна на 24 април 2007 г.

Б. Имобилизация на жалбоподателя

10. Между 21 декември 2007 г. и 9 април 2008 г., жалбоподателят е поставен в килия, заключвана с ключ. Също така е наказан с четиринадесет дни изолация в карцер заради неподчинение на затворническите власти.

11. На 29 април 2008 г., той започва гладна стачка, в знак на протест срещу лошите условия в затвора в гр. Варна. По-късно през деня, той иска да се срещне с окръжния прокурор, който отговаря за контрола над мястото за лишаване от свобода. Подписва документ, в който декларира, че ще прекъсне гладната стачка, но твърди, че е готов да се самонарани. Прегледан е от лекаря на затвора.

12. Същия ден, по разпореждане на директора на затвора, няколко затворнически надзиратели обездвижват жалбоподателя в легнала позиция на легло в медицинския център на затвора в гр. Варна. На китките и глезените му са поставени белезници, закопчани към металната част на леглото му по такъв начин, че тялото му образува кръст.

13. На 30 април 2008 г., жалбоподателят се оплаква от силни болки в дясната ръка, в гърба и в десния крак и иска да се срещне с лекар. Той моли надзирателите да го освободят и подписва официална декларация, в която се отказва от намерението си да се самонарани. Исканията му остават неизпълнени: надзирателите му обясняват, че представителите на затвора „разполагащи с правомощия да разпоредят неговото откопчаване отсъстват през празничните дни в началото на месец май.

14. На 1-ви май 2008 г., жалбоподателят е прегледан от лекар, който му предписва медикамент на инжекции. Белезниците му се свалят единствено за времето, докато трае медицинския преглед и след това, той отново е обездвижен на своето легло.

15. Жалбоподателят остава закопчан с белезници към своето легло през следващите шест дни. Свалят белезниците му три пъти на ден, по времето когато се храни и използва тоалетна. Окончателно е откачен от леглото на 7 май 2008 г., първият работен ден на месеца.

• В. Разследването по жалбата на жалбоподателя

16. Пострадалият обяснява, че се е срещнал с окръжния прокурор на Варна през май 2008 г. и се е оплакал от отношението спрямо него от страна на служителите в затвора. Прокурорът не предприема никакви действия по разследване във връзка с твърденията на жалбоподателя.

17. На 4 юни 2009 г., чрез адвокат, нает от неправителствената организация „Български хелзински комитет“, жалбоподателят подава жалба срещу служителите на затвора пред Окръжна прокуратура - Варна. Той иска да бъдат разпитани охранителите в затвора във Варна и техните ръководители, медицинския персонал на затвора, затворниците, които са били в Медицинския център на затвора по същото време, когато и жалбоподателят е бил там, както и един друг задържан И.М., очевидец на неговата имобилизация.

18. На 12 юни 2009 г, окръжният прокурор на Варна дава разпореждане на полицията да проведе разследване във връзка с твърденията на жалбоподателя. Той иска в частност да се извърши разпит на всички свидетели, посочени от жалбоподателя, събиране на всички документи, медицински и административни, свързани с обездвижването на пострадалия. Разследването е трябвало да се извърши в рамките на двадесет дни.

19. През месец юни 2009 г., полицаят натоварен с разследването събира писмените показания на жалбоподателя и на трима представители на затвора в гр. Варна. Свидетелят И.М. не е разпитан, защото е бил освободен от затвора в гр. Варна на 21 юли 2008 г. Разследващият полицай събира известен брой писмени доказателства. На 1-ви

юли 2009 г., изпраща преписката от разследването на окръжния прокурор, изразявайки становище, че няма достатъчно данни, сочещи за извършването на престъпление.

20. С постановление от 29 юли 2009 г., областният прокурор на Варна отказва да образува наказателно преследване срещу обвинените от жалбоподателя затворнически надзиратели. Той констатира, че жалбоподателят действително е бил обездвижен за период от девет дни с помощта на белезници. Тази мярка е била, все пак, законна, защото се основава на чл. 84г от Закона за изпълнение на наказанията. Тя е целяла да попречи на жалбоподателя да се самонарани, а надзирателите са имали основание да смятат, че тази опасност е реална, особено предвид личността и предисторията на жалбоподателя, който вече се е наранявал в миналото. Колкото до писмената декларация на жалбоподателя от 30 април 2008 г., сочеща, че няма да се самонаранява, тя е била направена след работното време на администрацията на затвора и е заведена в първия работен ден след това, а именно на 7 май 2008 г. Прокурорът прави заключението, че действията на надзирателите не представляват престъпление.

21. След като се запознава с постановлението за прекратяване на производството, на 7 август 2009 г., адвокатът на жалбоподателя го обжалва пред висшестоящия прокурор. Той изтъква, че имобилизацията на нейния клиент не е била оправдана, считано от 30 април 2008 г. когато той е заявил, че няма повече да се самонаранява. Но затворническите власти продължават да прилагат спорната мярка до 7 май 2008 г., което причинява на жалбоподателя физически и психически страдания. Освен това, оспорваната мярка не е била приложена в съответствие с вътрешната нормативна база относно обездвижване по медицински причини в местата за лишаване от свобода.

22. С постановление от 25 септември 2009 г., прокурорът от Варненския апелативен съд потвърждава постановлението на окръжния прокурор. След като се запознава с документите от преписката и аргументите на адвоката на жалбоподателя, той напълно приема официалните констатации по фактите и правните заключения на окръжния прокурор.

23. На 12 ноември 2009 г., адвокатът на жалбоподателя обжалва това постановление пред Върховната касационна прокуратура. Той изтъква същите аргументи, като пред Апелативната прокуратура (параграф 21 по-горе).

24. На 26 март 2010 г., прокурор от Върховната касационна прокуратура отхвърля тази жалба. Въз основа на документите от преписката, той констатира, че обездвижването на пострадалия е било необходима, тъй като същият е заплашвал, че ще се самонарани. Надзирателите от затвора са използвали белезници, за да предотвратят тази опасност, както позволявали разпоредбите на чл. 84г и 84д от Закона за изпълнение на наказанията. Техните действия не представляват престъпление и поради това няма основание за възбуждане на наказателно преследване срещу тях.

Г. Кореспонденцията на жалбоподателя и внасянето на неговата жалба в Съда

25. На 17 май 2008 г., жалбоподателят иска от администрацията на затвора в гр. Варна да изпрати по пощата писмо, адресирано до Европейския съд по правата на човека, в което той споделя намерението си да подаде индивидуална жалба съобразно чл. 34 от Конвенцията. Служителят на затвора отказва да изпрати писмото и информира жалбоподателя, че става въпрос за лична кореспонденция и че той сам трябва да плати пощенските разходи за такава пратка. Жалбоподателят обяснява, че не може да изпрати това писмо поради липса на средства.

26. На 20 май 2008 г., жалбоподателят се обръща към неправителствената организация Български хелзински комитет (наричан по-долу БХК) с искане за съвет и съдействие, за да се жалва от насилието, претърпяно в затвора в гр. Варна.

27. На 26 август 2008 г., адвокат, който си сътрудничи с БХК изпраща писмо до директора на затвора в гр. Варна, като иска да получи копия от декларациите на жалбоподателя, с които той заплашва, че ще се самонарани и се отказва от своето намерение, както и копия от разпорежданията за налагане и отмяна на мярката обездвижване. В отговор, с писмо от 29 септември 2008 г., директорът на затвора изпраща на въпросния адвокат четири декларации, подписани от жалбоподателя и отнасящи се до събитията около неговото обездвижване. На 6 ноември 2008 г., жалбоподателят внася своята жалба в Съда с посредничеството на БХК.

28. Между 19 май 2008 г. и 12 февруари 2009 г., жалбоподателят изпраща четири писма на адреса на БХК, която го представлява пред Съда. Всички писма носят печата на администрацията на затвора на първа страница. Две от въпросните писма, с дата 14 ноември 2008 г. и 12 февруари 2009 г., са придружени от писмени бележки от администрацията на затвора, които отговарят на въпросите, повдигнати в съответните писма на пострадалия, към които са приложени.

29. На 27 април 2009 г., БХК изпраща писма до администрацията на затвора в гр. Варна и до Окръжната прокуратура на същия град. От директора на затвора се иска да предостави документите, свързани с имобилизацията на жалбоподателя (копие от разпореждането за налагане на тази мярка и разпореждането, което прекратява прилагането ѝ, извлечение от регистъра, воден от администрацията на затвора, удостоверяващо че прокурорът е бил информиран за прилагането на въпросната мярка, копия от докладите, съставени от затворническите надзиратели) и от Окръжната прокуратура - да уточни дали е била информирана за прилагането на такава мярка от администрацията на затвора и, при нужда, да предостави копия от приложимите документи.

30. Представителите на затвора в гр. Варна не отговарят на писмото на БХК. На 1-ви юни 2009 г., окръжният прокурор информира БХК, че не е получил никаква информация от ръководството на затвора относно евентуално медицинско обездвижване на жалбоподателя за периода между 1-ви януари и 1-ви юни 2008 г.

31. Сътрудник на БХК посещава затвора в гр. Варна на 28 май и на 1-ви юни 2009 г. и се запознава със затворническото досие на жалбоподателя. Тя се среща с директора на затвора и с някои служители, работещи в мястото за лишаване от свобода. В своя доклад, изпратен до БХК, сътрудникът отбелязва, че началниците на затвора са допуснали жалбоподателят да бъде обездвижен през април и май 2008 г. и че никакъв писмен доклад не е бил съставен по този случай. Съществува практика буйстващите затворници да се закопчават с помощта на белезници докато се успокоят. Тези мерки са били взети без да има разпореждания или писмени доклади за това. Въпросният доклад споменава, че въпреки проведеното разследване от един от представителите на затвора в гр. Варна, никакъв друг документ, свързан с обездвижването на жалбоподателя не е могъл да бъде намерен.

II. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

A. Приложими разпоредби от Наказателния кодекс

32. Причиняването другиму телесни повреди или физически страдания представлява престъпление съгласно чл. 128 и чл. 134 от Наказателния кодекс. Наказанието, което се налага на дееца варира в зависимост от тежестта на причинените страдания и на различните обстоятелства, характерни за всеки случай. Ако деянията са извършени от длъжностно лице при изпълнение на неговите функции, предвиденото наказание е от три месеца до дванадесет години лишаване от свобода и представлява престъпление от общ

характер(чл. 131, ал. 1, т. 2, и чл. 161 от Наказателния кодекс, в редакцията си, която е в сила към момента на осъществяване на съответните факти).

Б. Използване на белезници в затворническа среда

33. Чл. 84г от Закона за изпълнение на наказанията от 1969 г., който е в сила по времето на извършване на съответните деяния, отменен на 1-ви юни 2009 г., позволява на служителите на затвора да използват белезници, за да овладеят затворник, страдащ от психическо разстройство, ако поведението на същия е опасно за самия него или за другите лишени от свобода.

34. Чл. 84д от същия закон споменава, че използването на белезници трябва да е в пределите на крайна необходимост и че то трябва да се прекрати незабавно щом се постигне целта на намесата на надзирателите.

35. Чл. 84з от Закона позволява на затворническите надзиратели да прибегнат до употребата на белезници без предварителното съгласие на директора на затвора при спешна ситуация.

В. Режим на кореспонденция на затворниците

36. Вътрешното законодателство относно контрола върху кореспонденцията на затворниците е резюмирано в решението *Илиев и други с/у България*, n°s 4473/02 и 34138/04, §§ 25-31, 10 февруари 2011 г. В частност, чл. 33 (1) в от Закона за изпълнение на наказанията от 1969 г. предвижда затворниците да имат право да изпращат и получават писма и тази кореспонденция подлежи на контрол от администрацията на затвора. Съгласно чл. 37 (1) от Правилника за прилагане на този закон, броят на входящите и изходящи писма, които затворниците могат да получават е неограничен.

III. ПРИЛОЖИМИ ДОКЛАДИ НА КОМИТЕТА ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (КПИ)

37. Делегация от КПИ посещава затвора в гр. Варна между 18 и 29 октомври 2010 г. и между 4 и 10 май 2012 г.

38. Приложимата част на доклада от посещението през 2010 г. гласи следното (текст, достъпен само на английски) :

« 91. В затвора във Варна делегацията на Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ) стана свидетел на прилагане на практика на обездвижване на затворници с белезници, прикачени към легло. Въпреки че, това очевидно, не е често срещано явление, делегацията е обезпокоена от времетраенето на обездвижването (например, в случая на затворник, диагностициран с разстройство на личността, който бе заплашил, че ще се самоубие, 11 дни през септември и 5 дни през април 2010 г.; в случая на друг затворник, 15 дни през юни/юли 2009 г.) и прилаганата процедура. Обездвижването се извършва в едно от помещенията на медицинския център (което не е конкретно предназначено за тази цел и в него има три обикновени легла). Няма централизиран архив на провежданите имобилизации, което затрудни възможността на делегацията да добие цялостна представа за ситуацията по случаите. Главният дежурен служител показа на делегацията копия от писмата, които е изпращал на съответния прокурор, с които го уведомява за решението си за обездвижване на затворник. Не е документиран, обаче, периода на обездвижването. В допълнение към това, стана ясно от проведените разпити на затворниците и персонала, че лекар не е търсен при всяко обездвижване на лишен от свобода и обездвиженият затворник не е бил под наблюдение от служител .

92. КПИ разбира, че понякога може да е необходимо да се прибегва към ограничителни средства в затворническата среда. В такива случаи, наличието на разпоредби за използването на ограничителни мерки (условия и процедура), и добросъвестното записване на всяко приложение на такива средства,

са основни гаранции срещу възможната злоупотреба и, най-общо, представляват основните инструменти за доброто им управление. По мнение на Комитета подходът към обездвижване в затворите трябва да е съобразен със следните принципи и минимални стандарти:

- Във връзка с правилното му прилагане, обездвижването трябва единствено да се използва като крайно средство за предотвратяване на риска от нараняване на лицето или на други лица и единствено, когато всички други разумни опции не са успели да овладеят тези рискове; то не трябва никога да се използва като наказание или за компенсиране липсата на обучен персонал; то не трябва да се използва в немедицинска среда, когато хоспитализацията би съставлявала по-подходяща намеса.
- Всяко прибягване към обездвижване трябва винаги или да е изрично наредено от лекар, или трябва незабавно да се доведе до знанието на лекар.
- Трябва да се води специален регистър, за да се вписват в него всички случаи, в които се е наложило да се прибегне към използването на ограничителни средства, като вписванията трябва да включват времето, по което е започнала и е приключила всяка ограничителна мярка, обстоятелствата свързани със случая, причините за налагане на мярката, името на служителя, който я е наредил или одобрил и описание на всички наранявания, понесени от лицето или от персонала.
- Времетраенето на обездвижването трябва да е възможно най-кратко. Имобилизация за периоди от няколко последователни дни, не може да е обоснована и би представлявала малтретиране.
- На лица, подлежащи на обездвижване, трябва да се предоставя пълна информация за причините за интервенцията.
- Управата на институция, която би могла да използва обездвижване, трябва да издаде официални писмени насоки, като вземе под внимание горепосочените критерии, до всички служители, които могат да участват в прилагането ѝ.
- Върху лице, подлежащо на обездвижване, трябва по всяко време да се упражнява пряко и непрекъснато наблюдение на психическото и физическото му състояние от определен член на здравния персонал, или друг подходящо обучен служител, който не е участвал в обстоятелствата, довели до прилагането на имобилизацията Съответният член на персонала трябва да предложи непосредствен човешки контакт на обездвиженото лице, да намали тревожността му, да общува с лицето и да реагира бързо, в това число на личните нужди на лицето във връзка с пероралния му прием на лекарства, личната му хигиена, уриниране и дефекация. Такъв индивидуален надзор от персонала трябва да се извършва в рамките на помещението или, ако затворникът желае това, много близо до вратата (в рамките на чуваемостта и така че да е възможен незабавен контакт). От надзираващия служител трябва да се изисква текущо да води писмени бележки. В допълнение към това, на въпросното лице трябва да се предостави възможност да обсъжда преживяванията си по време на и, във всички случаи, възможно най-скоро след приключване на времетраенето на мярката. Това обсъждане трябва винаги да включва член на здравния персонал или друг служител, преминал подходящо обучение.

КПИ препоръчва българските власти да предприемат необходимите стъпки, които да гарантират, че в затворите се прилагат всички принципи и минимални предпазни мерки, посочени по-горе в , когато се прибягва към обездвижване.»

39. Приложимата част на доклада от посещението през 2012 г. гласи следното (текст, достъпен само на английски) :

« 20. КПИ отбелязва със сериозна загриженост, че освен въвеждането на непълна система за регистрация, не са взети други мерки по препоръката на Комитета относно практиката за обездвижване на затворници на леглата посредством белезници в затвора в гр. Варна. При 20-те случая, регистрирани между ноември 2010 г. и април 2012 г., обездвижването често е било прилагано в продължение на дни. В един от случаите то е продължило 27 дни, а в 16 други случая – между пет и 18 дни. Стана ясно също така, че при всяко обездвижване на лишен от свобода систематично не е

бил викан лекар и обездвиженият затворник не е бил поставян под пряко наблюдение от персонала. Освен това, е можело лишените от свобода да бъдат обездвижени пред погледа на други затворници. Следва да се отбележи, че затворник във влошено психическо състояние е бил обездвижен при същите условия. Такова състояние на нещата е напълно неприемливо. Макар и да е съгласен, че в определени случаи може да е необходимо да се прибегва към средства за ограничаване в затворнически условия, КПИ желае отново да подчертае, че това трябва да бъде съпроводено с подходящи предпазни мерки, подробно изложени в параграф 92 от доклада за посещението, проведено през 2010 г. По-специално прилагането на средства за обездвижване трябва да се наблюдава от лекар и обездвиженото лице трябва да бъде под постоянен пряк надзор от член на персонала. Ограничителните мерки трябва да се снемат при първа възможност. Не трябва да се допуска прилагане и удължаване на прилагането на такива средства като форма на наказание. Освен това всеки затворник във влошено психическо състояние следва да бъде изпращан незабавно в психиатрична болница.

КПИ призовава българските власти да предприемат незабавни действия, за да гарантират, че принципите и предпазните мерки при използване на средства за обездвижване, изложени в доклада от посещението през 2010 г. (вж. параграф 92 от СРТ/Inf (2012) 9) са прилагани както в затвора в гр. Варна, така и в други затвори. »

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

40. Жалбоподателят твърди, че неговото обездвижване в затвора в гр. Варна в продължение на девет дни и липсата на ефективно разследване на събитията представляват нарушение на неговите права, гарантирани от чл. 3 на Конвенцията, който предвижда следното:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унизително отношение или наказание.“

A. Относно допустимостта

41. Правителството твърди, че вътрешноправните средства за защита не са изчерпани. То изтъква, че жалбоподателят не е завел иск за вреди по Закона за отговорността на държавата, за да се оплаче от своята имобилизация в затвора в гр. Варна. В подкрепа на своето възражение, Правителството представя копие от съдебно решение, в което първоинстанционен административен съд е присъдил парично обезщетение на затворник, който е бил закопчан с белезници, без никакво основание, при срещите с неговите близки в приемната стая на затвора. Правителството се позовава също на решенията *Добрев с/у България*, n° 55389/00, 10 август 2006 г. и *Орешков с/у България*, n° 11932/04, 6 март 2012 г., където Съдът признава, че искът за вреди представлява вътрешноправно средство за защита, което да се използва при твърдения за нарушения на чл. 3, произтичащи от лошите условия в местата за лишаване от свобода. 42. Жалбоподателят се противопоставя на тезата на Правителството. Той изтъква, че неговата имобилизация за девет последователни дни представлява особено сурово отношение, което той определя като изтезание. Предвид интензивността на атаката срещу неговата физическа неприкосновеност, единственото достатъчно адекватно вътрешноправно средство за защита е било наказателно производство срещу надзирателите, участвали в обездвижването му. Той сезира компетентната прокуратура с такава жалба, като иска от нея да образува наказателно преследване за тези събития, но неговата жалба е отхвърлена. Жалбоподателят отбелязва, че в подобни на тази ситуации, където лицата, за които се твърди, че са жертви на лошо третиране разполагат с две или

повече алтернативни средства за защита, Съдът винаги е давал предимство, когато е разглеждал въпроса за изчерпване на вътрешноправните средства за защита, на наказателното средство пред чисто компенсаторните средства за защита, какъвто е искът за вреди. Той се позовава в частност на решението *Julin с/у Естония*, n°s 16563/08, 40841/08, 8192/10 и 18656/10, 29 май 2012 г., както и на редица решения срещу България: *Асенов и други с/у България*, 28 октомври 1998 г., *Сборник с постановления и решения 1998VIII*; *Иван Василев с/у България*, n° 48130/99, 12 април 2007 г.; *Христови с/у България*, n° 42697/05, 11 октомври 2011 г.

43. Съдът припомня, че правилото формулирано в чл. 35, § 1 от Конвенцията налага на жалбоподателите задължението да използват първо обичайно наличните и достатъчни средства за защита във вътрешноправния ред на своята страна, за да може това да им позволи да получат компенсация за нарушенията, които те изтъкват. Въпросните средства трябва да бъдат сигурни в достатъчна степен на практика, както и на теория, за да бъдат ефективни и достъпни (виж между много други, *Салман с/у Турция* [GC], n° 21986/93, § 81, ЕСПЧ 2000VII; *Илхан с/у Турция* [GC], n° 22277/93, § 58, ЕСПЧ 2000VII).

44. Съдът припомня също, че според неговата постоянна съдебна практика, обичайно наличното и уместно средство в българското право в случай на твърдения за претърпяно насилие от страна на длъжностни лица, като полицаите например, е жалбата подадена до органите по наказателно производство (виж, между много други, *Асенов и други с/у България*, цитирано по-горе § 86; *Осман и Осман с/у България* (дек.), n° 43233/98, 6 май 2004 г., и *Кременов с/у България* (дек.), n° 44041/98, 2 септември 2004 г.). Съдът счита, че има основание да приложи същото правило по отношение на твърденията за лошо третиране от страна на служителите на затвора.

45. В настоящото дело, жалбоподателят се оплаква от наложената му имобилизация в продължение на няколко поредни дни в затвора в гр. Варна (параграф 40 по-горе). Следователно, уместно е това дело да бъде разграничено от цитираните по-горе дела *Добрев* и *Орешков*, на които Правителството се позовава в подкрепа на своето възражение за недопустимостта, доколкото последните се отнасят само за материалните условия на задържане на ищците, а не за прилагането на принудителна мярка от персонала на затвора спрямо тях.

46. Съдът отбелязва след това, че жалбоподателят е сезирал Окръжната прокуратура с жалба срещу надзорителите, наложили неговото обездвижване, и е поискал възбуждане на наказателно преследване срещу тях (параграф 17 по-горе). Той също така е обжалвал поредните постановления за отказ за образуване на наказателно производство на Окръжната и апелативната прокуратура, но безуспешно (параграфи 21-24 по-горе).

47. Предвид всички гореспоменати обстоятелства, Съдът счита, че след като е изчерпал наказателното средство за защита, което му предоставя българското законодателство, жалбоподателят не е бил длъжен да търси материална компенсация като заведе иск за обезщетение на вреди (вид, *mutatis mutandis*, постановление *Асенов и други*, посочено по-горе, § 86 *in fine*). От това следва, че предварителното възражение на Правителството следва да бъде отхвърлено.

48. От друга страна, Съдът констатира, че жалбите, произтичащи от чл. 3 от Конвенцията не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, §3, б. а) от Конвенцията и не са налице други основания за недопустимост. От това следва да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

1. Относно твърдението за малтретиране от страна на затворническите надзиратели

а) Позиции на страните

49. Жалбоподателят обяснява, че е бил завързан за леглото сив затвора в гр. Варна в продължение на девет дни. През този период са го освобождавали три пъти на ден за около двадесет - тридесет минути. Освен медицинските посещения на 29 април и 1-ви май 2008 г., състоянието му не е било следено от лекар, а от други затворници, които служели в медицинското отделение на затвора.

50. Жалбоподателят твърди, че въпросната мярка не е била взета и изпълнена в съответствие с националното законодателство. В нито един момент, затворническите власти не са счели за уместно да използват други мерки, по-малко насилствени, за да го убедят да не се самонаранява. В крайна сметка, неговата имобилизация не е била оправдана, считано от 30 април 2008 г., когато е декларирал, че няма да се самонаранява. Жалбоподателят поддържа становището, че поради своето лабилно психическо състояние и многобройните си здравословни проблеми, продължителната имобилизация му е причинила тежки физически и психически страдания, които той определя като „изтезание“.

51. Правителството не оспорва факта, че жалбоподателят е бил обездвижен на леглото си между 29 април и 7 май 2008 г. То обаче счита, че се е касаело за законна и необходима мярка, която не е представлявала отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията.

52. Правителството изтъква, че жалбоподателят е страдал от поведенческо разстройство, придружено в миналото с епизоди на самонараняване и заплахи за самоубийство. На 29 април 2008 г., той е дал на затворническите надзиратели декларация, написана на ръка, в която заплашва, че ще се самонарани. Предвид тази декларация и миналите медицински и психически заболявания на жалбоподателя, администрацията на затвора решава да пристъпи към неговата имобилизация, за да запази здравето му.

53. Жалбоподателят е закопчан към легло в помещенията на Медицинското отделение на затвора в гр. Варна. Той е под непрекъснато наблюдение, включително от медицински персонал. Освобождават го от леглото му три пъти на ден, за четиридесет и пет минути, когато се храни, отива до тоалетна и за да се раздвижи. Двата медицински прегледа на жалбоподателя, от 29 април и 1-ви май 2008 г., не разкриват особени физически проблеми при него.

54. Разглежданата мярка е взета съобразно вътрешното законодателство. Имобилизацията е приложена за относително кратък период, а жалбоподателят е бил окончателно освободен на 7 май 2008 г., непосредствено след като опасността от самонараняване е отминала.

б) Преценка на Съда

55. Съдът припомня, че чл. 3 от Конвенцията утвърждава една от основните ценности на демократичните общества. Този член изрично забранява изтезанието и нечовешкото или унижително отношение или наказание и то при каквито и да е действия от страна на жертвата (*Labita c/y Италия* [GC], n° 26772/95, § 119, ЕСПЧ 2000IV).

56. За да попадне в обсега на чл. 3, дадено лошо третиране трябва да е достигнало определен праг на суровост. Оценката на този минимум е относителна по своята същност; тя зависи общо от всички данни по случая и по-специално, от времетраенето

на третирането, от неговите физически или психически последствия, както понякога и от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата. Съдът осъжда като „нечовешко“ отношението, което по-специално е било приложено предумишлено, в продължение на часове и е причинило телесни повреди или силни физически и психически страдания. Той счита за „унизително“ отношение, което по естеството си поражда у жертвите чувство на страх, безпокойство и малоценност, способни да ги унижат или засегнат (*Labita*, цитирано по-горе, § 120). Психическото страдание може да бъде в следствие на случаи, когато длъжностни лица пораждат умишлено у жертвите чувство на страх, като ги заплашват със смърт или малтретиране (виж *Христови*, цитирано по-горе, § 80).

57. Използването на белезници или на други средства за принуда и имобилизация по принцип не поражда проблем по смисъла на чл. 3, когато тази мярка е взета в рамките на законен арест и когато не включва използването на физическа сила спрямо лицето или медийно излагане отвъд това, което изглежда напълно необходимо в дадения случай. В тази връзка е важно да се знае дали има основание да се смята, че пострадалият ще окаже съпротива при ареста или ще се опита да избяга, да предизвика нараняване или щета, или да унищожи доказателства (виж, с други, *Raninen c/y Финландия*, 16 декември 1997, § 56, *Сборник с постановления и решения 1997VIII*; *Julin*, цитирано по-горе, § 120).

58. Като взема под внимание възможността за насилие, която съществува в едно място за лишаване от свобода, Съдът признава, че използването на сила и на средства за принуда може да се окаже необходимо в затворническа среда, за да се предотврати риск от размирици, неподчинение, дори от самонараняване. Все пак, прилагането на тези мерки не трябва да е отвъд предела на строго необходимото за овладяване на въпросната ситуация (*Julin*, цитирано по-горе, § 121; *Иван Василев*, цитирано по-горе, § 63). В действителност, когато човек е лишен от своята свобода, използването на физическа сила спрямо него, когато това не е строго необходимо поради неговото поведение, засяга човешкото му достойнство и по принцип представлява нарушение на правото, гарантирано в чл. 3 (виж постановление *Labita*, цитирано по-горе, § 120).

59. Накратко, Съдът припомня, че твърденията за лошо отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията, трябва да бъдат подкрепени пред него с подходящите доказателства. За да установи фактите, Съдът си служи с критерии за доказателство « отвъд всяко разумно съмнение » (*Ирландия c/y Великобритания*, 18 януари 1978 г., § 161 *in fine*, серия А, н° 25). Все пак, едно такова доказателство може да е в резултат на група признаци или на необорими презумпции, достатъчно сериозни, ясни и съгласувани (*Salman*, цитирано по-горе, § 100).

60. Разглеждайки настоящото дело, Съдът констатира, че страните постигат съгласие относно факта, че жалбоподателят е бил заключен с белезници в легнало положение към своето легло в затвора в гр. Варна между 29 април и 7 май 2008 г. За да установи дали тази мярка е била съвместима с чл. 3 от Конвенцията, Съдът счита за целесъобразно да вземе предвид причините, които са наложили предприемането ѝ, нейното времетраене и начини на прилагане, както и степента на нейните физически и психически въздействия върху пострадалия.

61. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил обездвижен на легло в затвора в гр. Варна, след като е дал на администрацията в затвора декларация, в която твърди, че ще се самонарани. От документите по делото става ясно, че жалбоподателят страда от поведенческо разстройство, придружено от склонност за самоубийство и самонараняване. Документите по делото дават сведения, че в миналото, пострадалият вече е заплашвал да се самоубие и че умишлено се е наранявал удряйки главата си в стената и решетките на килията си (параграф 8 по-горе). Когато жалбоподателят предоставя своята декларация от 29 април 2008 г., в която споделя своето намерение да

пристъпи още един път към действие, на администрацията на затвора, , те са наясно с историята на неговите минали психични и поведенчески разстройства. При тези условия, след като рискът от самонараняване е бил сериозен и непосредствен, Съдът не следва да обвинява началниците на варненския затвор, че са решили временно да имобилизират жалбоподателя, като го закопчат в легнала позиция върху легло в помещенията на Медицинското отделение на затвора. По времето на настъпване на фактите, Законът за изпълнение на наказанията е позволявал употребата на белезници и други помощни средства от затворническите надзиратели, за да се предотврати риска от самонараняване в затворническа среда (параграф 33 по-горе).

62. Жалбоподателят остава завързан към своето легло между 29 април и 7 май 2008 г., или девет поредни дни. Въпреки това, Съдът констатира, че в декларацията, подписана на 30 април 2008 г., той ясно изразява, че не възнамерява да се самонаранява. Разследването, водено вследствие на жалбата на жалбоподателя, показва, че тази декларация е била подписана след работното време на администрацията на затвора и че е останала без резултат през следващите шест празнични дни (параграф 20 по-горе). Тя е била заведена на 7 май 2008 г. и жалбоподателят е бил освободен от леглото си на същия ден. От друга страна, жалбоподателят твърди, че надзирателите му обяснили, че не могат да го освободят без заповед от техните началници, които отсъствали през празничните дни в началото на месец май (параграф 13 по-горе).

63. Съдът отбелязва, че през деня на 30 април 2008 г., е имало серия от достатъчно сериозни обстоятелства, сочещи, че имобилизацията на жалбоподателя вече е изпълнила целта си, което е можело да даде основание на надзирателите да се запитат дали мярката е била необходима: жалбоподателят вече е прекарал много часове закопчан към своето легло; той се е оплакал от болки в дясната ръка, в гърба и десния крак и е подписал декларацията, с която се отказва от намерението да се самонаранява (параграфи 12 и 13 по-горе). Доказателствата сочат, че основната причина да не освободят пострадалия през този ден е била, че администрацията на затвора в гр. Варна вече е приключила работа и липсата на висшестоящи лица в йерархията през шестте празнични дни в началото на месец май 2008 г. (параграфи 13 и 20 по-горе). Съдът може само да констатира, че този пропуск в организацията на работата в затвора е бил особено вреден за жалбоподателя, който е трябвало да остане закопчан за своето легло шест допълнителни дни без никакво оправдание.

64. Съдът изтъква също, че в своите доклади от посещенията през 2010 г. и 2012 г., делегацията на КПИ констатира, че в затвора в гр. Варна съществува практика да се прибегва до имобилизация на някои задържани в продължение на няколко поредни дни. Тези доклади препоръчват на администрацията на затвора да ограничи до определен минимум срока на тази особено ограничителна мярка за задържания и да не я прилага в продължение на няколко последователни дни, което би означавало подлагане на задържания на малтретиране (параграфи 38 и 39 по-горе).

65. По отношение на начините на прилагане на оспорваната мярка, Съдът отбелязва, че надзирателите не са използвали уреди, подходящи за физически натиск: те са си послужили с няколко чифта белезници, за да закопчат жалбоподателя към обикновено легло в помещенията на Медицинското отделение в затвора в гр. Варна. Липсата на специално приспособление за прикрепване и физическа имобилизация по това време е потвърдена в доклада от посещението на КПИ през 2010 г., която констатира, че стаята където разглежданата мярка е била приложена не е била специално обзаведена и е имало само три обикновени легла (параграф 38 по-горе).

66. Двете страни потвърждават, че пострадалият е бил освобождаван три пъти на ден, за да използва тоалетна и за да се храни. Техните съответни позиции се разминават само по това, каква е била точната продължителност на тези периоди: двадесет до тридесет

минути според жалбоподателя и четиридесет и пет минути според Правителството (параграфи 49 и 53 по-горе). Независимо от всичко, нужно е да се констатира, че жалбоподателят е прекарвал най-малко двадесет и два часа на ден, в продължение на много дни, в легнала позиция и закопчан с белезници към своето легло, с разперени ръце.

67. Що се отнася до физическите последици от оспорваната мярка, Съдът счита, че пострадалият е имал много хронични болести (параграфи 6 и 7 по-горе), по-специално, скованост на дясната китка поради стара фрактура, която, малко след разглежданите събития, е била обект на хирургическа операция. От документите по делото е видно, че пострадалият се е оплаквал от силни болки в дясната ръка по време на своята имобилизация и че е получил медикамент чрез инжекция (параграфи 13 и 14 по-горе). От това става ясно, че разглежданата мярка само е влошила този предишен здравословен проблем на пострадалия и му е причинила физическа болка.

68. Относно психическите последици от разглежданата мярка, Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил особено уязвим: той е страдал от рецидивиращо поведенческо разстройство, поради което е бил лекуван в миналото в психиатрично заведение (параграфи 8 и 9 по-горе). При тези обстоятелства, Съдът счита, че продължителната имобилизация на жалбоподателя следва да му е причинила значителни психически страдания.

69. Тези данни са достатъчни на Съда, за да направи заключението, че продължителната имобилизация на пострадалия е била несъвместима с чл. 3 от Конвенцията. Считано от 30 април 2008 г., тя вече не е била оправдана от неговото поведение, продължителността ѝ е била прекомерна и начините ѝ на прилагане са причинили на жалбоподателя силни физически и психически страдания. Съдът смята, че разглежданата мярка може да се счита за нечовешко отношение. Следователно, е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в материален смисъл.

- 2. *По твърдението за липса на ефективно разследване*

- а) **Позиции на страните**

70. Жалбоподателят твърди, че органите не са изпълнили задължението си за провеждане на ефективно разследване във връзка с неговите твърдения за претърпяно нечовешко отношение в затвора в гр. Варна. Той обяснява на първо място, че малко след разглежданите събития, е имал разговор с прокурор в затвора и че се е оплакал от имобилизацията. Въпреки това прокуратурата не е разследвала събитията. Полицейско разследване е било проведено едва след намесата на неправителствената организация Български хелзинкски комитет през юни 2009 г.

71. Все пак това полицейско разследване не е отговаряло на критериите за ефективност предвид чл. 3 от Конвенцията. То е било с ограничен обхват: полицаите никога не са разпитвали жалбоподателя; те са се задоволили със събирането на показанията на някои служители от варненския затвор, както и известен брой писмени доказателства; разследващият полицай не е разгледал въпроса за физическото и психическо въздействие на имобилизацията върху жалбоподателя. Пострадалият и неговите представители не са имали възможността да се запознаят с документите от преписката, да участват активно в провежданото разследване и техните аргументи срещу постановлението за прекратяване на производството не са взети предвид от висшестоящите прокурори.

72. Правителството поддържа, че компетентните органи са водили официално, безпристрастно и задълбочено разследване във връзка с твърденията на жалбоподателя. Разследването, осъществено под ръководството на Окръжната прокуратура позволило да се съберат всички необходими доказателства за установяването на фактите: показания

на свидетели, документни доказателства. Въз основа на тези доказателства, окръжният прокурор прави заключението, че действията на надзирателите не са били наказуеми. Тези заключения са потвърдени впоследствие от висшестоящите прокурори.

- б) **Преценка на Съда**

73. Съдът припомня, че когато лице твърди по обосновен начин, че е претърпяло от страна на полицията или други подобни държавни служби, насилие, несъвместимо с чл. 3, тази разпоредба, заедно с общото задължение наложено на държавата от чл. 1 от Конвенцията « да осигурява на всяко лице под [нейната] юрисдикция, правата и свободите, определени (...) [в] Конвенцията », изисква, наличието на ефективно официално разследване. Това разследване трябва е способно да доведе до установяване и наказване на виновните. Ако не беше така, въпреки нейното основно значение, общата законна забрана за изтезание и нечовешко или унижително отношение или наказание, би била неефективна на практика и би било възможно, в някои случаи, длъжностни лица да потъпкват, почти безнаказано, правата на тези, които са под техен контрол (*Асенов и други*, цитирано по-горе, § 102).

74. Едно такова разследване трябва да бъде « ефективно » в смисъл, че трябва да позволи на органите да преценят дали използването на сила е било оправдано съобразно обстоятелствата в конкретния случай (*Zelilof c/y Гърция*, n° 17060/03, § 55, 24 май 2007 г.). Един от ключовите аспекти на едно ефективно разследване е неговата бързина - държавните органи са длъжни да започнат едно такова разследване още щом разберат за наличието на достатъчно ясни признаци, даващи основание да се подозира, че е налице случай на изтезание или лошо отношение , и при това дори да липсва жалба, в точния смисъл на думата, от страна на засегнатите лица (виж например *Bati и други c/y Турция*, n° 33097/96 и 57834/00, § 133, ЕСПЧ 2004IV (извлечения)). Също така, разследващите органи трябва да покажат бързина при провеждането на процесуално-следствените действия (виж, напр. *Labita*, цитирано по-горе, §§ 133 и 134).

75. Чл. 3 задължава също въпросното разследване да бъде достатъчно « задълбочено »: органите, натоварени с разследването, трябва да търсят достоверното установяване на обстоятелствата по случая, без да пренебрегват съответните доказателства и без да бързат да приключат разследването , базирайки се на неоснователни или прибързани официални констатации (виж, между други, постановлението *Асенов и други*, посочено по-горе, §§ 103-105). Освен това, органите са длъжни да съберат и съхранят доказателствата, необходими за установяването на фактите, независимо дали става въпрос - например - за показания на свидетели или за материални доказателства (виж постановлението *Zelilof*, цитирано по-горе, § 56). Всеки пропуск в разследването, намаляващ потенциала му за установяване на причините за претърпените вреди или самоличността на виновните, рискува да доведе до заключението, че то не отговаря на изискваната норма за ефективност (*Voicenco c/y Молдова*, n° 41088/05, § 123, 11 юли 2006 г.).

76. Най-накрая, Съдът припомня, че пострадалият трябва да може да участва ефективно, по един или друг начин в разследването (*Дедовски и други c/y Русия*, n° 7178/03, § 92, ЕСПЧ 2008, *Денис Василиев c/y Русия*, n° 32704/04, § 157, 17 декември 2009 г.).

77. В настоящото дело, жалбоподателят твърди, че през май 2008 г. той се е оплакал от своята имобилизация пред окръжния прокурор по време на разговор в затвора в гр. Варна, но прокурорът не е дал ход на неговата жалба. Съдът констатира, от своя страна, че документите по делото не му позволяват да направи заключението, че такъв разговор наистина се е състоял и че по време на този разговор, пострадалият се е оплакал, че е станал жертва на малтретиране от страна на надзирателите.

78. Съдът констатира след това, че адвокатът на пострадалия е сезирал Окръжната прокуратура на Варна с жалба срещу затворническите надзиратели на 4 юни 2009 г. На 12 юни 2009 г., окръжният прокурор на Варна е разпоредил полицейско разследване, за да се установи дали надзирателите са извършили престъпление, като са пристъпили към обездвижване на пострадалия (параграфи 17 и 18 по-горе).

79. Жалбоподателят е бил приобщен към въпросното разследване: полицията е взела неговите писмени показания (параграф 19 по-горе); информиран е за резултатите от разследването (параграф 21 по-горе); обжалвал е последователните постановления за отказ за образуване на наказателно производство на окръжната и апелативната прокуратура (параграфи 21 и 23 по-горе).

80. Съдът счита, все пак, че въпросното полицейско разследване е било с много ограничен обхват. Той отбелязва, в тази връзка, че непълнотата на доказателствата, събрани по време на следствените действия произтича от администрацията на варненския затвор: документи, свързани с имобилизацията на жалбоподателя, показания на началниците на затвора. Надзирателите, които са обездвижили жалбоподателя никога не са били разпитвани; полицията не е потърсила и разпитала нито затворника И.М., нито другите затворници, които са били в медицинския център на затвора, когато жалбоподателят е бил имобилизиран там (параграф 19 по-горе).

81. Вярно е, че дори и при липса на гореспоменатите доказателства, прокуратурата е могла да установи, че пострадалият е бил закопчан към своето легло в продължение на няколко дни. Тя се е ограничила до констатацията, че тази имобилизация е имала правно основание според националното законодателство и че надзирателите са имали основателна причина да смятат, че жалбоподателят ще се самонарани (параграфи 20, 22 и 24 по-горе). Така разследващите органи са се концентрирали единствено върху началния период на имобилизацията и не са опитали да установят дали тази мярка е била оправдана през целия период на прилагането ѝ и най-вече след 30 април 2008 г., когато жалбоподателят декларира, че се отказва от това да се самонарани. В този контекст, всички доказателства, които са могли да сочат за необходимостта от тази мярка и нейните физически и психически въздействия върху жалбоподателя, са били от особено значение.

82. Съдът държи да припомни, че при подобни условия, официалното разследване по обвиненията в малтретиране, трябва да е в състояние да установи дали силата, използвана от длъжностните лица е била строго съответна на поведението и опасността, породени от жалбоподателя (*Wiktorko c/y Полша*, n° 14612/02, § 60, 31 март 2009 г.). Нужно е да се констатира, че поради ограничения си обхват, полицейското разследване, водено по случая, не е могло да засегне този съществен аспект на жалбата на жалбоподателя.

83. Тези детайли са достатъчни на Съда, за да направи заключението, че държавата не е изпълнила своето задължение да проведе ефективно разследване по обвиненията за насилие, претърпяно от пострадалия. Следователно, е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в неговия процесуален аспект.

• II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

84. Жалбоподателят се оплаква от контрола, който администрацията на затвора е упражнявала върху неговата изходяща кореспонденция, особено в периода между 19 май 2008 г. и 12 февруари 2009 г.

85. Той се позовава на чл. 8 от Конвенцията, който гласи следното в приложимата си част:

« 1. Всеки има право на неприкосновеност (...) на своята кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите. »

- **А. Относно допустимостта**

86. Съдът констатира, че тази жалба не е явно необоснована по смисъла на чл. 35§ 3, б. а) от Конвенцията и не е недопустима на друго основание. Следователно, я обявява за допустима.

- **Б. По същество**

87. Жалбоподателят твърди, че неговата изходяща кореспонденция е била подложена на системен контрол от администрацията на затвора. Той изтъква, че неговите писма, адресирани до неправителствената организация Български хелзинкски комитет, са били прочитани, преди да бъдат изпратени по пощата: те носели печата на затвора и някои от тях били придружени от документи, добавени от администрацията на затвора. Жалбоподателят поддържа, че вътрешното законодателство, което позволява тази намеса в упражняването на неговото право относно тайната на кореспонденцията, не дава достатъчни гаранции срещу своеволие.

88. Правителството не представя становище по тези твърдения на жалбоподателя.

89. Съдът отбелязва, от своя страна, че изходящата кореспонденция на жалбоподателя е била контролирана от администрацията на затвора: писмата, изпратени от същия до неговите представители, носят печата на администрацията на затвора, а две от тези писма са придружени от документи, добавени от ръководството на затвора (параграф 28 по-горе). Действително, по това време, чл. 33, ал. 1 (в) от Закона за изпълнение на наказанията е позволявал такъв контрол (параграф 36 по-горе).

90. Съдът вече разгледа въпроса дали системния контрол на кореспонденцията на затворниците съгласно чл. 33, ал. 1 (в) от Закона за изпълнение на наказанията е съвместим със спазването на правото на зачитане на лична кореспонденция на затворниците, както е гарантирано в чл. 8 от Конвенцията. В своето решение *Петров с/у България* (n° 15197/02, §§ 43 и 44, 22 май 2008 г.), той констатира, че общото разрешение, дадено от българското законодателство на администрацията на затвора да осъществява проверка на кореспонденцията на затворник, включително писма от негов представител, не е придружено от необходимите гаранции, за да предпази лицето срещу своеволие и следователно, се счита за нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Съдът счита, че положението на жалбоподателя в настоящият случай, а именно контролът върху неговата изходяща кореспонденция с неправителствената организация Български хелзинкски комитет, не се различава много от фактите, довели Съда до констатацията за нарушение на чл. 8 в делото *Петров*, цитирано по-горе, и той не вижда причина да достигне до друго заключение в настоящия случай.

91. Следователно, Съдът счита, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

- **III. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 34 ОТ КОНВЕНЦИЯТА**

92. Жалбоподателят се оплаква от отказа на администрацията на затвора да изпрати писмото му от 17 май 2008 г, адресирано до Съда и от факта, че затворническите власти са отказали да предоставят на неговите представители документите, свързани с неговата имобилизация. Той се позовава на чл. 34 от Конвенцията, който гласи следното:

« Съдът може да бъде сезиран с жалба от всяко лице, неправителствена организация или група лица, които твърдят, че са жертва на нарушение от страна на някоя от Високодоговарящите страни на правата, провъзгласени в Конвенцията или в Протоколите към нея. Високодоговарящите страни са длъжни да не създават по никакъв начин пречки за ефективното упражняване на това право. ».

93. Правителството не е формулирало становище по тази част от жалбата.

94. Жалбоподателят твърди, че първото писмо, което е искал да изпрати на Съда на 17 май 2008 г., не е било изпратено по пощата, защото администрацията на затвора е отказала да поеме пощенските разходи, които поради липса на достатъчно средства, той не е могъл да поеме лично.

95. Като разглежда фактите по настоящото дело, Съдът констатира, че документите по преписката потвърждават твърдението на жалбоподателя, че администрацията на затвора е отказала да изпрати писмото му от 17 май 2008 г., с мотива, че е ставало въпрос за лична кореспонденция, която трябва да бъде изпратена с на собствени разходи.

96. Съдът отбелязва, че Правителството не оспорва твърдението на жалбоподателя, че не е разполагал с никакви средства, за да изпрати кореспонденцията в чужбина лично. Нищо в преписката не показва, че жалбоподателят някога е упражнявал каквато и да е платена дейност в затвора или че е можел да разчита на финансова подкрепа от своите близки. Изглежда, че жалбоподателят изцяло е зависел от благоволенieto на затворническите власти, за да упражни правото си на кореспонденция.

97. Съдът констатира след това, че вътрешното законодателство относно кореспонденцията на затворниците се е ограничавало до потвърждаване на правото им да изпращат и получават писма, без никакво ограничение за броя им, но без да уточнява кой трябва да плати пощенските разходи за тяхната изходяща кореспонденция. Нужно е да се констатира също така, че нито Законът за изпълнение на наказанията от 1969 г., нито Правилникът за прилагането му разграничават изрично « официална кореспонденция » и « лична кореспонденция » на затворниците, що се отнася до таксите за пощенските пратки (параграф 36 по-горе).

98. Този пропуск във вътрешното законодателство пряко е засегнало жалбоподателя: администрацията на затвора изрично се позовава на личния характер на писмото, изпратено до Съда, за да откаже да го изпрати (параграф 25 по-горе).

99. Съдът отбелязва, че въпреки всички гореспоменати обстоятелства, той е бил сезиран с настоящата жалба на 6 ноември 2008 г. чрез посредничеството на неправителствената организация Български хелзинкски комитет (параграф 27 *in fine* по-горе), на който администрацията на затвора редовно е изпращала изходящите писма на жалбоподателя (параграф 28 по-горе). Следователно, жалбоподателят не е бил възпрепятстван да внесе своята жалба в Съда.

100. Колкото до твърдението за отказ на администрацията на затвора да предостави известен брой документи на представителите на жалбоподателя, Съдът припомня, че отказът на затворническите власти да предоставят на затворник необходимите документите в подкрепа на неговата жалба, може да представлява нарушение на чл. 34 от Конвенцията, ако този отказ не е бил оправдан от уместни и достатъчни основания (виж *Gagiu c/y Румъния*, n° 63258/00, § 96, 24 февруари 2009 г.).

101. Като разглежда фактите по случая, Съдът отбелязва, все пак, че организацията, представлявала жалбоподателя е могла са получи известен брой документи и важни сведения, свързани с оплакванията, които жалбоподателят е направил в своята жалба, по-специално декларациите, подписани от пострадалия (параграф 27 по-горе). Освен това, сътрудник на тази организация е посетила затвора в гр. Варна два пъти: тя е разговаряла с началниците на затвора; изследвала е документи; получила е информация дали съществува практика за имобилизация и за начините на прилагане на тази мярка. От доклада, съставен след нейните посещения и от обмена на кореспонденция между

организацията и Окръжна прокуратура - Варна става ясно, че не е имало никакъв друг документ относно събитията около обездвижването на жалбоподателя (параграфи 29-31 по-горе).

102. Въз основа на тези данни, Съдът отбелязва, че представителите на жалбоподателя не са били възпрепятствани да получат документите, свързани с имобилизацията на жалбоподателя и че администрацията на затвора и прокуратурата са им сътрудничили добросъвестно.

103. Изхождайки от това, Съдът прави заключението, че властите в случая не са пропуснали да изпълнят своите задължения, предвидени във второто изречение на чл. 34 от Конвенцията.

- **IV. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА**

104. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

« Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна. »

- **A. Вреда**

105. Жалбоподателят претендира 20 000 евро (EUR) за претърпените неимуществени вреди.

106. Правителството счита, че тази сума е прекомерна.

107. Съдът намира, че жалбоподателят е претърпял известни неимуществени вреди поради установените нарушения на чл. 3 и 8 от Конвенцията. Той счита, че има основание да му се присъди сумата от 12 000 евро (EUR) за неимуществени вреди.

- **B. Разходи и разноски**

108. Жалбоподателят претендира също така 4 473 евро (EUR) за разходи и разноски, направени пред Съда. Той моли сумата, отпусната в тази връзка да бъде преведена директно по банковата сметка на Българския хелзинкски комитет.

109. Правителството оспорва стойността на адвокатските хонорари и изтъква, че някои разноски не са подкрепени с доказателства.

110. Според съдебната практика на Съда, жалбоподател не може да получи плащане на своите разходи и разноски, освен ако не бъде установено, че те са действително направени, необходими и че са в разумен размер. В случая, предвид документите, с които разполага, и съдебната си практика, Съдът счита за разумна сумата от 4 000 евро (EUR) общо за всички разходи и я присъжда на жалбоподателя. Съдът приема искането сумата да бъде внесена по банковата сметка на Българския хелзинкски комитет.

- **B. Лихва за забава**

111. Съдът счита за уместно лихвата за забава да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която да се добавят три процентни пункта.

ВОДЕН ОТ ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ, ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима, относно оплакванията по чл. 3 и 8 от Конвенцията;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията, в материалната му част;
3. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в процесуалния му смисъл
4. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията, що се отнася до контрола върху кореспонденцията на жалбоподателя;
5. *Приема*, че държавата - ответник не е нарушила своите задължения по чл. 34 от Конвенцията;
6. *Приема*,
  - a) че държавата ответник следва да заплати на жалбоподателя, в рамките на три месеца от датата, на която решението ще стане окончателно по смисъла на чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да се конвертират в български лева с приложимия към датата на плащането курс:
    - i) 12 000 евро (EUR) (дванадесет хиляди евро) плюс всякакви данъци, които биха могли да се начислят, във връзка с неимуществени вреди
    - ii) 4 000 евро (EUR) (четири хиляди евро) плюс всякакви данъци, които биха могли да се начислят на жалбоподателя за направени разходи и разноски които да бъдат внесени директно по банковата сметка на Българския хелзински комитет;
  - b) че от изтичането на упоменатия тримесечен срок и до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, към която ставка се добавят три процентни пункта ;
7. *Отхвърля* останалата част от искането за справедливо обезщетение.

Съставено на френски и оповестено писмено на 16 декември 2014 г., в съответствие с чл. 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Франсоаз Еленс-Пасос
Съдебен секретар

Гуидо Раимонди
Председател